

Spontant remissvar promemoria 2015-04-01 (Ku2015/01253/KI)

I promemorian kring Arkdes' framtid framförs tanken att en diskussion kring arkitektur, design och utvecklingen av vår gemensamma livsmiljö får bättre förutsättningar om den inorganiseras under Moderna Museets ledning. Men frågan är istället varför vi överhuvudtaget ska ha en plats för att visa och debattera design och arkitektur. I Sverige tror vi gärna att bättre organisation ger bättre resultat. Dessvärre krävs det först och främst en vision för att regelverk och byråkrati ska kunna bidra på ett meningsfullt sätt.

I promemoriens inledning talas det om "organisatoriska förutsättningar" men även om "att skapa bättre förutsättningar för det politiska uppdraget att stärka arkitektur, form- och designrådets betydelse för samhällsutvecklingen." (sid 3). Här återfinns problemet med förslaget: det är inte brist på resurser som är problemet utan avsaknaden av en vision. Vilka är samtidens brännande utmaningar som berör arkitektur och design? Vilken roll spelar Sverige på den globala arenan? Var står vi historiskt? Bara för att nämna några frågeställningar. Utan en analys av arkitektur- och designrådet ur nationellt och internationellt perspektiv är det meningslöst att diskutera organisationsformer. Om man ser design och arkitektur som något rent estetiskt fjärran all etik kan man visserligen fortsätta som förr, men arkitektur och design handlar i allra högsta grad om etik som berör samhället och kulturens alla delar. Att det tillsatts undermåliga chefer gång på gång har inte gjort saken lättare till att både initiera och bidra till samtidsdebatten, varken för det tidigare Arkitekturmuseet eller nu senast för Arkdes. Samtliga chefer har stått helt handfallna inför en revolutionerande samtidsarkitektur som i utlandet återupptäckt det förra sekelskiftets moderna konst, som med datorn som ritverktyg förpassat Vitruvius till historien och som börjat tävla med vår egen tids kultur om att vara trendsättare. Samtidigt så har arkitekter, byggare och politiker här på hemmaplan visat sig alltmer oförmögna att möta arkitekturpolitiska utmaningar som gentrifiering, segregering, stadsförtätning och ett alltmer kommersialiserat offentligt rum. Och efter 25 år som skribent i både nordisk och internationell media, förutom också frilansande lärare i arkitektur och design, kan jag bara konstatera att Sverige befinner sig i arkitekturvärldens bakvatten när samtidigt designen på en rad områden tillhör världseliten. Att Nordiska grannmuséer som DAC i Köpenhamn och DogA i Oslo lyckats så mycket bättre på att skapa debatt och skänka folkbildning beror inte på en annorlunda organisation, utan på ambitiösa och kunniga chefer som inte nöjt sig med att köpa in färdiga utställningar utan som gett sig in i vår tids mest brännande frågor.

I vår tid ifrågasätts även museets roll på olika håll, något som också borde ha influerat den här promemorian. När jag under invigningen av fjolårets arkitekturbiennial i Venedig träffade Chris Dercon, chef för Tate Modern, så hävdade han att Herzog & de Meurons ombyggnad av det gamla kraftverket på Bankside framgången till trots nog är ett av vår tids stora museibygnaden. Med uppemot 7 miljoner besökare per år och efter nyöppnandet räknat som världens populäraste museum, konstaterar Chris att Tate har tre gånger fler besökare på nätet. De som dyker upp i det fysiska muséet blir kvar hela dagen, de använder muséet som en offentlig plats vilket gör att relationen mellan curators och publik ifrågasätts och kräver ett helt annat förhållningssätt. Jag tror inte som Chris att vi har sett den sista museibygnaden, men han har helt rätt i att problematisera muséet som ett

offentligt rum när han talar om museets roll som kunskapsförmedlare i en tid av just segregation och gentrifiering när staden som mötesplats för olika samhällsklasser inte längre är något givet som tidigare i historien. Det är inte bara konsten som lockar publik idag, utan möjligheten att träffas, att få chansen att lära nytt. Och när klasskillnader växer i Storbritannien vill Chris Dercon göra muséet mobilt för att nå ut till en ny publik, inte längre bundet till en byggnad och en plats. Frank Gehrys Guggenheimmuseum i Bilbao är inte längre lösningen, ikonarkitekturen har spelat ut sin roll. Chris menar att det inte är ingenjörer och traditionella arkitekter som behövs för att kunna skapa framtidens museum, istället är det konstnärer och andra kreativa som kan bidra med mer småskaliga och tillgängliga museum. En helt ny typ av museumsinstitution där besökarna inte ses som passiva åskådare och ett logistiskt problem, utan som medborgare som bidrar med innehåll och inte nöjer sig med att bara se och njuta.

Jag tror att den bästa lösningen, för leva upp både till regleringsbrevet från 2009 och tankarna i den av Christer Larsson ledda utredningen Gestaltad livsmiljö, är att skilja arkivet från myndigheten. Det är inte fel att ställa krav på Moderna Muséet att lyfta fram även design och arkitektur, men det har man redan gjort i ett flertal utställningar om än inte med samma djup och bredd som danska Louisiana. Organisatoriskt mest avgörande tror jag är att inse att vi behöver både en arkitektur- och en designscen av något slag, men att ett museum är inte den givna formen utan snarare något som liknar en konsthall med en fast hemmapunkt, inte nödvändigtvis på Skeppsholmen, och en rad tillfälliga scener över hela landet och även utomlands. Istället för en svagt underbyggd promemoria som underlag för ett så pass avgörande beslut bör Kulturdepartementet istället invänta utredningen Gestaltad Livsmiljö, och därefter se vilken organisationsform som är mest passande.

Leo Gullbring

(Leo Gullbring är frilansande journalist, kritiker, fotograf, lärare och fristående konsult med särskild inriktning på design och arkitektur för dags-, populär- och fackpress i Norden och i utlandet sedan 25 år. Han har bl a producerat rapportunderlag rörande hearingen om LOU för Rådet för arkitektur, design och formgivning.). Mer info på www.calimero.se redaktionen@calimero.se, 0707-993355